

Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima

*Usvojen i otvoren za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Generalne skupštine 2200A (XXI)
od 16. decembra 1966*

STUPANJE NA SNAGU: 3. januar 1976. u skladu sa članom 27

PREAMBULA

Države članice ovog pakta,

Smatrajući da, prema principima izraženim u Povelji Ujedinjenih naroda, priznanje dostojanstva koje je bitno za sve članove ljudske porodice i njihovih jednakih i neotuđivih prava predstavlja osnovu slobode, pravde i mira u svijetu,

Uviđajući da ova prava proizilaze iz dostojanstva neodvojivog od čovjekove ličnosti,

Uviđajući da se, prema Općoj deklaraciji o pravima čovjeka, ideal slobodnog ljudskog bića, oslobođenog straha i bijede, može postići samo ako se stvore uvjeti koji omogućavaju svakome da uživa svoja ekonomska, socijalna i kulturna prava, i svoja građanska i politička prava,

Smatrajući da Povelja Ujedinjenih naroda nameće državama obavezu da unaprjeđuje opće i stvarno poštovanje čovjekovih prava i sloboda,

Vodeći računa o činjenici da pojedinac ima dužnost prema drugome i prema zajednici kojoj pripada i da je dužan zalagati se za unaprjeđenje i poštovanje prava priznatih ovim paktom,

Dogovorile su se o sljedećim članovima:

DIO I

Član 1.

1. Svi narodi imaju pravo na samoopredjeljenje. Na osnovu ovog prava, oni slobodno određuju svoj politički status i slobodno osiguravaju svoj ekonomski, socijalni i kulturni razvoj.
2. Da bi postigli svoje ciljeve, svi narodi mogu slobodno da raspolažu svojim bogatstvima i svojim prirodnim izvorima, bez štete po obaveze koje proističu iz međunarodne privredne suradnje, zasnovane na principu uzajamnog interese i međunarodnog prava. Jedan narod ne može ni u kom slučaju da bude lišen svojih vlastitih sredstava za život.
3. Države članice ovog pakta, uključujući tu i one države koje su odgovorne za upravljanje neautonomnim teritorijama i teritorijama pod starateljstvom, dužne su pomagati ostvarenja prava naroda na samoopredjeljenje i poštovati ovo pravo shodno odredbama Povelje Ujedinjenih naroda.

DIO II

Član 2.

1. Svaka država članica ovog pakta obavezuje se da i pojedinačno i putem međunarodne pomoći i suradnje, naročito na ekonomskom i tehničkom polju, a koristeći u najvećoj mogućoj mjeri svoje raspoložive izvore poduzima korake kako bi se postepeno postiglo puno ostvarenje prava priznatih u ovom paktu svim odgovarajućim sredstvima, posebno uključujući donošenje zakonodavnih mjera.
2. Države članice ovog pakta obavezuju se da garantiraju da će sva prava koja su u njemu formulirana biti ostvarivana bez ikakve diskriminacije zasnovane na rasi, boji, spolu, jeziku, političkom ili kakvom drugom mišljenju, nacionalnom ili socijalnom porijeklu, imovinskom stanju, rođenju ili kakvoj drugoj okolnosti.
3. Vodeći na odgovarajući način računa o pravima čovjeka i svojoj nacionalnoj privredi, zemlje u razvoju mogu odrediti u kojoj će mjeri garantirati licima koja nisu njeni državljani ekonomska prava priznata ovim paktom.

Član 3.

Države članice ovog pakta obavezuju se da osiguraju jednako pravo muškarcima i ženama da uživaju sva ekonomska, socijalna i kulturna prava koja su nabrojena u ovom paktu.

Član 4.

Države članice ovog pakta priznaju da, u pogledu uživanja prava koje država osigurava prema ovom paktu, država može ograničiti ta prava samo zakonom, i to u onoj mjeri koja je u suglasnosti sa prirodom ovih prava i isključivo unaprjeđenja općeg blagostanja u demokratskom društvu.

Član 5.

1. Ni jedna odredba ovog pakta ne može se tumačiti kao da sadrži bilo kakvo pravo za neku državu, grupaciju ili pojedinca da obavlja neku djelatnost ili da vrše neki akt u cilju rušenja prava ili slobode priznate ovim paktom ili da zavode veća ograničenja od onih predviđenih ovim paktom.
2. Ne priznaje se nikakvo ograničenje ili odstupanje od osnovnih prava čovjeka koja su priznata ili važe u svakoj zemlji prema zakonima, konvencijama, propisima ili običajima, pod izgovorom da ih ovaj pakt ne priznaje ili ih priznaje u manjoj mjeri.

DIO III

Član 6.

1. Države članice ovog pakta priznaju pravo na rad, koje obuhvaća pravo koje ima svako lice na mogućnost zarađivanja kroz slobodno izabran ili prihvaćen rad, i poduzimaju odgovarajuće mjere za očuvanje ovog prava.
2. Među mjere koje svaka država članica ovog pakta treba da poduzme u cilju punog ostvarenja ovog prava spadaju programi tehničke i stručne orijentacije i obuke, politika i metodi za postizanje stalnog ekonomskog, socijalnog i kulturnog razvoja i pune proizvodne zaposlenosti u uvjetima koji čovjeku garantiraju uživanje osnovnih političkih i ekonomskih sloboda.

Član 7.

Države članice ovog pakta priznaju pravo koje ima svako lice da se koristi pravičnim i povoljnim uvjetima za rad koji naročito osiguravaju:

- (a) nagradu koja minimalno osigurava svim radnicima:
 - (i) pravičnu zaradu i jednaku nagradu za rad i iste vrijednosti bez ikakve razlike, a posebno žene moraju da imaju garanciju da uvjeti njihovog rada nisu gori od uvjeta koje koriste muškarci i primaju istu nagradu kao oni za isti rad;
 - (ii) pristojan život za njih i njihovu obitelj shodno odredbama ovog pakta;
- (b) higijensko - tehničku zaštitu na radu;
- (c) istu mogućnost za sve da napreduju u svom radu u višu odgovarajuću kategoriju, vodeći računa jedino o navršenim godinama službe i o sposobnostima;
- (d) odmor, razonodu, razumno ograničenje radnog vremena i povremena plaćena odsustva, kao i naknadu za praznične dane.

Član 8.

1. Države članice ovog pakta obavezuju se da osiguraju:
 - (a) pravo koje ima svako lice da sa drugima osniva sindikate i da se učlani u sindikat po svom izboru, uz jedini uvjet da pravila budu utvrđena od strane zainteresirane organizacije, u cilju unaprjeđenja i zaštite ekonomskih i socijalnih interesa. Ostvarivanje ovog prava može biti predmet jedino ograničenja predviđenih zakonom i koja predstavljaju potrebne mjere u demokratskom društvu, u interesu nacionalne sigurnosti ili javnog poretka, ili zaštite prava i sloboda drugoga;
 - (b) pravo koje imaju sindikati da stvaraju udruženja i nacionalne saveze i pravo koje ovi imaju na stvaranje međunarodnih sindikalnih organizacija ili na učlanjivanje u njih;
 - (c) pravo koje imaju sindikati da slobodno obavljaju svoju djelatnost, bez drugog ograničenja osim onog koje predviđa zakon, a koje predstavlja potrebnu mjeru u demokratskom društvu, u interesu nacionalne sigurnosti ili javnog poretka, ili radi zaštite prava i sloboda drugoga;
 - (d) pravo na štrajk, koje se ostvaruje prema zakonima svake zemlje.
2. Ovaj član ne sprječava da se vršenje ovih prava od strane članova oružanih snaga, policije ili državne uprave, podvrgne zakonskim ograničenjima.
3. Nijedna odredba ovog člana ne dopušta državama članicama Konvencije Međunarodne organizacije rada od 1948. godine o sindikalnoj slobodi i zaštiti sindikalnog rada da donosi zakonske mjere koje bi narušavale ili da primjenjuju zakon na način koji bi narušavao garancije predviđene navedenom konvencijom.

Član 9.

Države članice ovog pakta priznaju pravo svakom licu na socijalno obezbjeđenje, uključujući tu socijalno osiguranje.

Član 10.

Države članice ovog pakta priznaju da:

1. Treba da bude pružena što šira zaštita i pomoć obitelji koja je prirodni i osnovni sastavni dio društva, posebno za njeno obrazovanje i za ono vrijeme za koje ona snosi odgovornost za izdržavanje i odgajanje djece o kojima se brine. Na sklapanje braka budući supružnici moraju slobodno pristati.
2. Treba da bude pružena posebna zaštita majkama za razumno vrijeme prije i poslije rođenja djece. Zaposlene majke treba da uživaju, za vrijeme ovog perioda, plaćeno odsustvo ili odsustvo uz odgovarajuća davanja iz socijalnog osiguranja.
3. Treba poduzeti posebne mjere zaštite i pomoći u korist djece i mladih, bez ikakve diskriminacije iz rodbinskih ili drugih razloga. Djeca i omladina moraju da budu zaštićeni od ekonomske i socijalne eksploatacije. Zakonom treba da se zabrani zapošljavanje na poslovima koji su takve prirode da mogu da izlože opasnosti njihov moral ili njihovo zdravlje, da dovedu u opasnost njihov život ili da naškode njihovom normalnom razvoju. Države treba isto tako da utvrde granice starosti ispod koji je plaćeni rad dječije radne snage zakonom zabranjen i kažnjiv.

Član 11.

1. Države članice ovog pakta priznaju pravo svakom licu na životni standard dovoljan za njega samog i njegovu obitelj, ubrajajući tu i dovoljnu hranu, odjeću i smještaj, kao i stalno poboljšanje njegovih uvjeta života. Države članice će poduzeti odgovarajuće mjere radi osiguranja ostvarenja ovog prava i u tom cilju one priznaju bitni značaj slobodno izabrane međunarodne suradnje.
2. Države članice ovog pakta, priznajući osnovno pravo koje ima svako lice na zaštitu od gladi, donijet će, pojedinačno ili kroz međunarodnu suradnju, potrebne mjere uključujući tu i konkretne programe:
 - (a) za poboljšanje metoda proizvodnje, očuvanja i podjele prehrambenih proizvoda kroz puno korištenje tehničkih i naučnih znanja, kroz širenje odgojnih principa o ishrani, razvitak ili reformu agrarnih sistema tako da osiguraju što je moguće bolje osposobljavanje i korištenje prirodnih bogatstava;
 - (b) za osiguranje pravične raspodjele svjetskih prehrambenih bogatstava u odnosu na potrebe, vodeći računa o problemima koji se postavljaju kako u zemljama uvoznicama tako i u zemljama izvoznicama prehrambenih proizvoda.

Član 12.

1. Države članice ovog pakta priznaju pravo koje ima svako lice na najbolje psihičko i mentalno zdravlje koje može da postigne.
2. Mjere koje će država članica ovog pakta poduzeti u cilju osiguranja punog ostvarenja ovog prava treba da obuhvate mjere potrebne radi osiguranja:
 - (a) smanjenje broja mrtvorodne djece i smrtnosti djece, kao i zdrav razvitak djeteta;
 - (b) poboljšanje svih vidova higijene sredine i industrijske higijene;
 - (c) profilaksije i liječenje epidemičkih, endemičkih, profesionalnih i drugih oboljenja, kao i borbu protiv ovih bolesti;
 - (d) stvaranje uvjeta za osiguranje svima ljekarskih usluga i pomoći u slučaju bolesti.

Član 13.

1. Države članice ovog pakta priznaju svakom licu pravo na obrazovanje. One se slažu da obrazovanje treba da ima za cilj pun razvoj ljudske ličnosti i dostojanstva i da pojača poštovanje prava čovjeka i osnovnih sloboda. One su suglasne osim toga da obrazovanje treba da omogući svakom licu da igra korisnu ulogu u slobodnom društvu, da potpomaže razumijevanje, toleranciju i prijateljstvo između svih naroda i svih rasnih, etničkih ili vjerskih grupa i da podstiče razvoj djelatnosti Ujedinjenih naroda na očuvanje mira.
2. Države članice ovog pakta priznaju da u cilju osiguranja punog korištenja ovog prava:
 - (a) osnovno školovanje mora da bude obavezno i svima dostupno besplatno;
 - (b) srednje školovanje, u svojim raznim vidovima uključujući tu i srednje tehničko i stručno školovanje, treba da bude opće i dostupno svima kroz odgovarajuće mjere, a naročito kroz postupno uvođenje besplatnog školovanja;
 - (c) više školovanje treba da bude dostupno svima podjednako, zavisno od sposobnosti svakoga, kroz odgovarajuća sredstva, a naročito kroz postupno uvođenje besplatnog školovanja;
 - (d) osnovno obrazovanje treba da bude podsticano ili pojačano što je moguće više za lica koja nisu dobila osnovno obrazovanje ili koja ga nisu dobila u potpunosti;
 - (e) treba aktivno raditi na razvoju školske mreže na svim stupnjevima, uspostaviti adekvatan sistem stipendija i stalno poboljšavati materijalne uvjete nastavnog osoblja.
3. Države članice ovog pakta se obavezuju da poštuju slobodu roditelja i, u datom slučaju, zakonskih staratelja, da izaberu za svoju djecu i druge ustanove koje mogu da propišu ili da se usvoje od strane države po pitanju školovanja i da osiguraju vjersko i moralno odgajanje svoje djece prema svojim vlastitim uvjerenjima.
4. Nikakva odredba iz ovog člana ne može se tumačiti kao da narušava slobodu pojedinca i pravnih lica da osnivaju i upravljaju školama pod uvjetom da principi iznijeti u stavu 1. ovog člana budu poštovani i da obrazovanje koje pružaju ove škole bude u skladu sa minimalnim normama koje može da propiše država.

Član 14.

Svaka država članica ovog pakta koja, u trenutku kada postaje članica, nije još mogla da osigura u svojoj metropoli ili na teritorijama pod svojom upravom, obaveznu i besplatnu osnovnu nastavu obavezuje se da izradi i donese u roku od dvije godine iscrpni plan mjera potrebnih za postupno ostvarenje, u razumnom broju godina koje utvrdi taj plan, punu primjenu principa obaveznog besplatnog osnovnog školovanja za sve.

Član 15.

1. Države članice ovog pakta priznaju svakom pravo:
 - (a) da učestvuje u kulturnom životu;
 - (b) da se koristi dostignućima nauke i njihovom primjenom;
 - (c) da uživa zaštitu moralnih i materijalnih interesa koji proističu iz svake naučne, književne ili umjetničke proizvodnje čiji je on autor.
2. Mjere koje države članice ovog pakta budu poduzele u cilju osiguranja punog korištenja ovog prava moraju obuhvatiti mjere koje su potrebne za osiguranje očuvanja, razvitka i širenja nauke i kulture.
3. Države članice ovog pakta obavezuju se poštovati slobodu prijeko potrebnu za naučno istraživanje i stvaralačku djelatnost.
4. Države članice ovog pakta priznaju koristi koje treba da budu rezultati jačanja i razvitka međunarodne suradnje i veza na polju nauke i kulture.

DIO IV

Član 16.

1. Države članice ovog pakta obavezuju se da podnesu, prema odredbama ovog dijela pakta, izvještaj o mjerama koje budu usvojile kao i o napretku postignutom u cilju osiguranja poštovanja prava priznatih u Paktu.
2.
 - (a) Svi izvještaji se upućuju Generalnom sekretaru Ujedinjenih naroda koji dostavlja njihovu kopiju Ekonomskom i socijalnom savjetu na razmatranje u skladu sa odredbama ovog pakta.
 - (b) Generalni sekretar Ujedinjenih naroda dostavlja isto tako specijaliziranim agencijama kopiju izvještaja ili odgovarajuće dijelove izvještaja koje su uputile države članice ovog pakta, koje su također članovi navedenih specijaliziranih agencija ukoliko se ovi izvještaji ili dijelovi izvještaja odnose na pitanja u vezi sa nadležnostima ovih ustanova u skladu sa njihovim zakonodavnim aktima.

Član 17.

1. Države članice ovog pakta podnose svoje izvještaje po etapama, prema programu koji će izraditi Ekonomski i socijalni savjet u roku od jedne godine računajući od dana stupanja na snagu ovog pakta, pošto bude konklutirao države članice i zainteresirane specijalizirane agencije.
2. Izvještaji mogu da iznesu faktore i teškoće koje ometaju ove države da u potpunosti izvrše svoje obaveze predviđene u ovom paktu.
3. U slučaju da je država članica ovog pakta već uputila Ujedinjenim narodima ili nekoj specijaliziranoj agenciji obavještenje po tom pitanju, neće biti potrebno da se umnožavaju obavještenja i bit će dovoljno pozvati se na ova obavještenja.

Član 18.

Na osnovu odgovornosti koje su mu date Poveljom Ujedinjenih naroda po pitanju prava čovjeka i osnovnih sloboda, Ekonomski i socijalni savjet može da zaključi sporazume sa specijaliziranim agencijama radi podnošenja izvještaja u vezi sa postignutim napretkom u pogledu poštovanja odredaba ovog pakta koje ulaze u okvir njihove djelatnosti. Ovi izvještaji mogu da obuhvate podatke o odlukama i preporuka, a usvojenim od strane nadležnih organa specijaliziranih agencija po pitanju provođenja ovih mjera.

Član 19.

Ekonomski i socijalni savjet može da vrati Komisiji za prava čovjeka radi općeg proučavanja i preporuka ili radi informacije, ako je potrebno, izvještaje po pitanju prava čovjeka koje dostavljaju države shodno članovima 16. i 17. i izvještaje po pitanju prava čovjeka koje dostavljaju specijalizirane agencije prema članu 18. ovog pakta.

Član 20.

Države članice ovog pakta i zainteresirane specijalizirane ustanove mogu da podnesu Ekonomskom i socijalnom savjetu primjedbe o svakoj preporuci općeg karaktera učinjenoj shodno članu 19. ovog pakta ili o svakoj napomeni preporuke općeg karaktera u izvještaju Komisije o pravima čovjeka ili u svakom drugom dokumentu navedenom u tom izvještaju.

Član 21.

Ekonomski i socijalni savjet može, s vremena na vrijeme, da podnese Generalnoj skupštini izvještaje koji sadrže preporuke općeg karaktera i pregled obavještenja koja su dobijena od država članica ovog pakta i specijaliziranih agencija o poduzetim mjerama i postignutom napretku radi osiguranja općeg poštovanja prava priznatih u ovom paktu.

Član 22.

Ekonomski i socijalni savjet može da skrene pažnju ostalim organima Ujedinjenih naroda, njihovim pomoćnim organima i zainteresiranim specijaliziranim agencijama koje se bave pružanjem tehničke pomoći, na svako pitanje koje je pokrenuto u izvještajima navedenim u ovom dijelu ovog pakta, a koje može da pomogne organima da se izjasne, svaki u oblasti svoje nadležnosti, o umjesnosti međunarodnih mjera koje mogu da doprinesu stvarnom i postupnom provođenju ovog pakta.

Član 23.

Države članice ovog pakta saglasne su da mjere međunarodnog karaktera koje imaju za cilj da osiguraju ostvarenje prava priznatih u ovom paktu obuhvaćaju naročito zaključivanje konvencija, usvajanje preporuke, davanje tehničke pomoći i organiziranje, zajedno sa zainteresiranim vladama, regionalnih i tehničkih sastanaka radi konsultiranja i proučavanja.

Član 24.

Nijedna odredba ovog pakta ne može se tumačiti kao da narušava odredbe Povelje Ujedinjenih naroda i ustava specijaliziranih agencija, koje određuje odgovornosti raznih organa Ujedinjenih naroda i specijaliziranih agencija u pogledu pitanja koja su obrađena u ovom paktu.

Član 25.

Nijedna odredba ovog pakta ne može se tumačiti kao da narušava pravo koje pripada svim narodima na puno i slobodno uživanje i korištenje njihovih bogatstava i prirodnih izvora.

DIO V

Član 26.

1. Ovaj pakt otvoren je za potpisivanje svakoj državi članici Ujedinjenih naroda, ili članu bilo koje specijalizirane agencije, svakoj državi članici Statuta Međunarodnog suda pravde, kao i svakoj drugoj državi koju pozove Generalna skupština Ujedinjenih naroda da postane članica ovog pakta.
2. Ovaj pakt podliježe ratificiranju, a instrumenti o ratifikaciji se deponiraju kod Generalnog sekretara Ujedinjenih naroda.
3. Ovaj pakt je otvoren za pristupanje svakoj državi pomenutoj u stavu 1. ovog člana.
4. Pristupanje se vrši deponiranjem instrumenta o pristupanju kod Generalnog sekretara Ujedinjenih naroda.
5. Generalni sekretar Ujedinjenih naroda obavještava sve države koje su potpisale ovaj pakt ili koje su mu pristupile o deponiranju svakog instrumenta o ratifikaciji ili instrumenta o pristupanju.

Član 27.

1. Ovaj pakt stupa na snagu tri mjeseca poslije dana deponiranja kod Generalnog sekretara Organizacije ujedinjenih naroda trideset petog instrumenta o ratifikaciji ili instrumenta o pristupanju.
2. Za svaku državu koja ratificira ovaj pakt, ili mu pristupi poslije deponiranja trideset petog instrumenta o ratifikaciji ili instrumenta o pristupanju, ovaj pakt stupa na snagu tri mjeseca po deponiranju instrumenta o ratifikaciji ili instrumenta o pristupanju od strane države.

Član 28.

Odredbe ovog pakta primjenjuju se bez ikakvog ograničenja i izuzetka, na sve ustavne jedinice federativnih država.

Član 29.

1. Svaka država članica ovog pakta može da predloži izmjenu i dopunu i da izmijenjen i dopunjen tekst deponira kod Generalnog sekretara Ujedinjenih naroda. Generalni sekretar dostavlja tada sve nacрте izmjena i dopuna državama članicama ovog pakta, tražeći da mu naznače da li žele da se sazove konferencija država članica radi razmatranja ovih nacрта i njihovih izglasavanja. Ako se najmanje jedna trećina država izjasni za ovo sazivanje, Generalni sekretar saziva konferenciju pod okriljem Ujedinjenih naroda. Svaka izmjena i dopuna koju usvoji većina država koje su prisutne i koje glasaju na konferenciji dostavlja se na usvajanja Generalnoj skupštini Ujedinjenih naroda.
2. Ove izmjene i dopune stupaju na snagu kada ih odobri Generalna skupština Ujedinjenih naroda i prihvati, prema svojim ustavnim pravilima, dvotrećinska većina država članica ovog pakta.

3. Kada ove izmjene i dopune stupe na snagu, obavezne su za države članice koje su ih usvojile, a ostale države članice ostaju vezane odredbama ovog pakta i svakom drugom dopunom i izmjenom koja kasnije bude usvojena.

Član 30.

Neovisno od saopćenja predviđenih u stavu 5. člana 26. ovog pakta Generalni sekretar Organizacije ujedinjenih naroda obavještava sve države pomenute u stavu 1. tog člana:

- (a) o potpisima, ratifikacijama i pristupanjima u skladu sa članom 26. ovog pakta;
- (b) o datumu stupanja na snagu ovog pakta u skladu s članom 27. i o datumu stupanja na snagu izmjena i dopuna predviđenih u članu 29. ovog pakta.

Član 31.

1. Ovaj pakt, čiji su engleski, kineski, španski, francuski i ruski tekst podjednako vjerodostojni, deponira se u arhivu Ujedinjenih naroda.
2. Generalni sekretar Ujedinjenih naroda dostavlja ovjerenu kopiju ovog pakta svim državama navedenim u članu 26. ovog pakta.